

**TURIZM SOHASIDA MALAKALI VA RAQOBATBARDOSH KADRLAR
YETISHTIRISH: RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR BILAN
SOLISHTIRMA-QIYOSIY TAHLIL**

G'ulomova Muxlisa

Toshkent shahridagi Yeoju texnika Instituti

“Turizm” ta’limi yo’nalishi 4-kurs talabasi

[*muhlisaakhmedova@gmail.com*](mailto:muhlisaakhmedova@gmail.com)

Abstract: Ushbu ilmiy-izlanish ishida turizm sohasida rivojlangan mamlakatlardagi o’qitish tizimlari va O’zbekistondagi turizm sohasi bo’yicha o’qitish tizimini solishtirma-qiyosiy o’rganib chiqilgan. Rivojlangan mamlakatlar misolida: Turkiya, Shvetsariya, Germaniya, Gretsiya, turizm ta’limi bo’yicha ma’lumotlar keltirilgan. Izlanish natijalariga ko’ra O’zbekiston va yuqorida ko’rsatilgan mamlakatlardagi turizm ta’lim tizimi bo’yicha qator farqli jihatlar aniqlangan.

Key words: Turizm, ta’lim tizimi, kadrlar malakasi, kadrlar yetishmovchiligi, turizmdagi kadrlar salohiyati.

Type of research: Tavsifiy, Solishtirma-qiyosiy, tavsiyaviy

Introduction:

Iqtisodiyoti rivojlangan mamlakatlar tajribasi ko’rib chiqilsa, asosan xizmat ko’rsatish sohasi iqtisodiyotning asosiy sektori ekanligini kuzatish mumkin. U o’z navbatida turizm sohasi bilan chambarchas bog’liqdir. Bu sohada faoliyat olib borayotganlarning bilim salohiyatlari esa turizm rivojiga sezilarli ta’sir o’tkazibgina qolmay, soha rivojlanishi va turizm imidjini yaxshilanishiga sabab bo’ladi.

O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 13-avgustdagi “O’zbekiston Respublikasida turizm sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to’g’risida”gi Farmonining 13-bandiga asosan, turizmga malakali kadrlar yetishtirib chiqarish dolzarbligi ta’kidlangan[1] va bu servis va turizm sohasida ishlovchi kadrlar bilim va malakalarini oshirish mamlakatimiz siyosati darajasida ekanligining yorqin dalilidir.

Problem statement:

Turizm sohasida ishlovchi kadrlarning ko’pchiligi o’z mutaxassisligi bo’yicha faoliyat yuritishmaydi. Shuningdek, qo’nimsizlik holati mavjud. Mazkur sohadagi kadrlar tayyorlash bilan bog’liq kamchilik va muammolar yetarlicha o’rganilmagan hamda, tizimdagi professional malakaga ega bo’lmagan kadrlar bilan bog’liq muammo va uning yechimi kompleks tahlil qilinmagan.

Shundan kelib chiqib aytish mumkinki, mamlakatimizdagi turizm sohasi bo’yicha ta’lim tizimi to’g’ri yo’lga qo’yilganligi, xalqaro standartlar darajasida tuzilganligini xorij tajribasi bilan qiyosiy asnoda o’rganilmagan.

Preliminary literature review:

Mamlakatimizdagi turizm sohasiga oid ta’lim tizimini xorijiy mamlakatlar bilan solishtirish maqsadida, bir necha mamlakatlar soha ta’lim tizimi to’g’risidagi ilmiy-izlanishlar o’rganib chiqildi.

Turkiyaning Akdeniz Universiteti fanlar doktori Beykan Chizel hamda Ph.D nomzodi Kadir Chakar o’zining “The Higher Education System in the Field of Hospitality Tourism Management: A Comparative Analysis between Turkey, Swizerland and Germany” maqolasida, uch mamlakat turizm ta’lim tizimini o’rganib chiqgan. Unga ko’ra, Turkiyaning turizm sohasida o’qitilish tizimi 1950-yillardan boshlangan bo’lib, turizm ta’limi ikkita asosiy toifaga bo’linadi: nazariy va amaliyot. Turkiya turizm ta’lim tizimiga qarab chiqilsa, u asosiy ikkita fundamental tuzilmaga bog’liq ekanini ko’rish mumkin. Bular, Madaniyat va Turizm vazirligi tomonidan tashkil qilingan Tarqoq tizim va Oliy Ta’lim Kengashi (MEB) tomonidan tuzilgan Tashkiliy ta’lim tizimidir.[2]

Turkiyada Xetlar, Frigiyaliklar, Likiyaliklar, Lidiyalar, Ioniyaliklar, Rimliklar, Vizantiyalardan Saljuqiylar va Usmonilargacha bo’lgan davr sivilizatsiyalarning tarixiy merosi mavjud. Turkiyada qadimgi aholi punktlaridan tortib hozirgi zamonaviy vaqtdagi Turkiyagacha bo’lgan vaqtga qadar insoniyat tarixi to’ldirib kelgan.

O’tmish sivilizatsiyalarining tarixiy qadriyatlarini Turkiyaning istalgan joyida, yirik shaharlardan to kichik shaharchalar va qishloq aholi punktlari, tog’ cho’qqilari va muqaddas vodiylardan tortib dengiz tubigacha ko’rish mumkin. Bugun Turkiyadagi aholi punktlari ko’p asrlik tarixda bo’lgani kabidir. Betakror go’zallikka ega Istanbul shahri uchta imperiyaning tarixiy merosi va bebaho madaniy boyliklarini g’urur bilan asraydi. Dunyoga mashhur bu noyob shahar ikki qit’ada joylashgan dunyodagi yagona shahar hisoblanadi.

Turkiyaning tabiiy, tarixiy, madaniy va milliy qadriyatlari, birgalikda ulkan turistik salohiyatni tashkil qiladi va Turkiyada cheksiz xilma-xil turizm resurslarini yaratadi. [5]

Kazim Ozan Ozer, Hasan Latif, Mehmet Sariisik, Ozgur Ergunning “International Competitive Advantage of Turkish Tourism Industry: A Comperative Analyse of Turkey and Spain By Using The Diamond Model of M. Porter” nomli ilmiy izlanishiga ko’ra, Ispaniya va Turkiya turizm salohiyati o’rtasida qiyosiy tahlil olib borilgan. Izlanishlar Turkiyadagi malakali ishchi kuchining ta’siri turizm sohasidagi raqobatga ta’siri bor ekanligini ko’rsatgan va 80,95% ni tashkil etgan.

Turkiyada turizm kasb-hunar litseylari va turizm kollejlari hamda universitetning tegishli yo’nalishlari bitiruvchilari, shuningdek, universitetlarning marketing, kommunikatsiyalar, jamoatchilik bilan aloqalar, buxgalteriya hisobi va inson resurslarini boshqarish bo’limlari bitiruvchilari turizm sektori uchun malakali ishchi sifatida qabul qilinadi va bu malakali kadrlar salohiyatining kuchli jihati sifatida

ifodalanibgina qolmay, bitiruvchilar o'qishning asosiy qismini turizm korxonalarida o'tkazganligi sababli, ularni o'qishni tugatmasdan oldin ham kam maosh oluvchi xodimlar deb hisoblashadi.

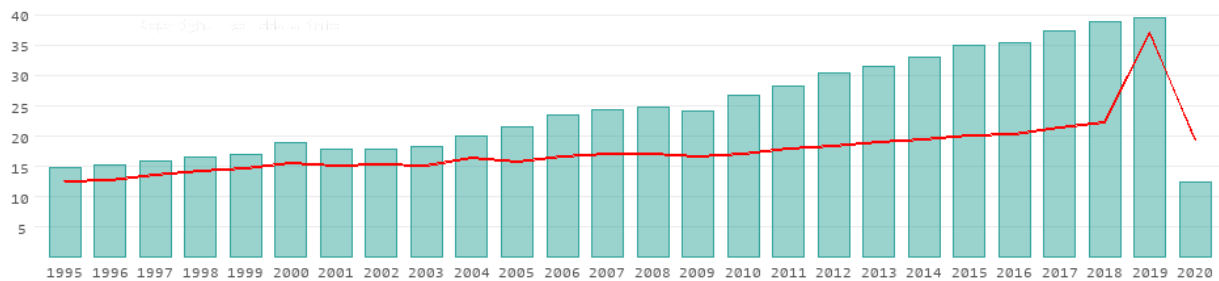
Malakali ishchi kuchi salohiyatining raqobatga ta'siri nuqtai nazaridan foydali parametr deb ta'kidlanadi. Turkiyadagi suhbatlar chog'ida berilgan ma'lumotlarga ko'ra, turizm bo'yicha ta'lim berayotgan maktablarda malakali kadrlar, malakali ishchi kuchi nazariy talablarga javob beradigan darajada tayyorlanganligi kuzatilgan, biroq Turkiyadagi malaka nuqtai nazaridan Turkiyaning yana bir zaif tomoni chet tillarini o'rgatishdagi kamchiliklardir. Ta'kidlanganidek, ingliz tilidagi ta'lim o'rtacha darajada, nemis, rus, lotin va xorijiy mehmonlar bilan bog'liq muammolar mavjudligi kuzatilgan[3]

Germaniyada ta'lim tizimi Turkiyanikidan sezilarli farq qiladi. Mamlakatning federal tuzilishi tufayli ta'lim tizimi Germaniya Federatsiyasi va Lander (shtatlar) zimmasiga yuklangan. Federal hukumatning ta'lim sohasidagi majburiyatlari Germaniya Konstitutsiyasida ko'rsatib o'tilgan.

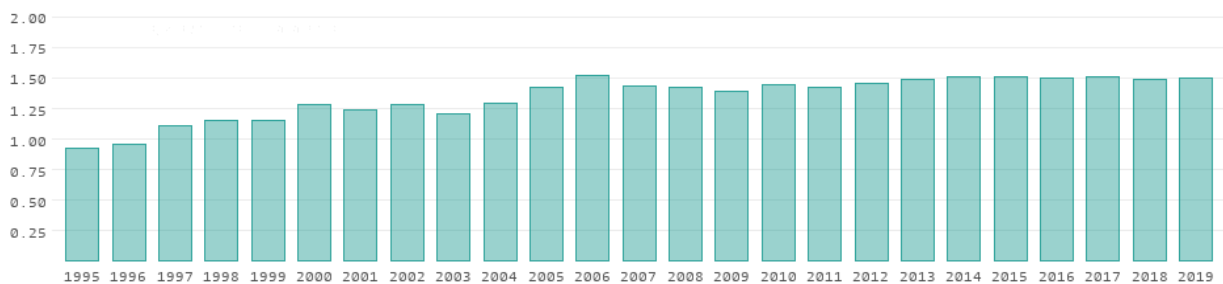
Germaniya ta'lim tizimi ikkita asosiy toifaga bo'linadi. Birinchi toifa – bu kasb bo'yicha birlamchi malakani ta'minlaydigan, bakalavr diplomini o'z ichiga olgan dastur bo'lsa, ikkinchi toifaga aspirantura dasturlari kiradi. Germaniyada turizm bo'yicha yuqori darajadagi ta'limni taklif qiluvchi 124 ta muassasa va universitetlar mavjud. Germaniya turizm oliy ta'limi tuzilmasini hisobga olgan holda, ta'lim yo'nalishlarini sonini bir necha yo'nalish yoki bo'limlarga bo'lish mumkin: Turizm, Turizm va sayohat menejmenti, Turizm sanoati, Turizm va diqqatga sazovor joylarni rivojlantirish, Xalqaro mehmondo'stlik boshqaruvi va Xalqaro turizm tadqiqotlari. Biroq bazi bir sohalar, Xizmatlarni boshqarish, Transport menejmenti, Aviatsiya menejmenti, Sog'liqni saqlash turizmi, Kruiz turizmi menejmenti, Geografiya, Landshaftni rivojlantirish va tabiatni muhofaza qilish, Innovatsiyalar va turizm tadbirkorlik kabi, aniqroq sohalar ostida quyi toifalarga ajratilgan.

Germaniyada oliy ta'lim uchun moddiy yordam turli yo'llar bilan taqdim etiladi. Misol uchun DAAD (Deutscher Akademischer Austausch Dienst-German Academic Exchange Service) tomonidan chet ellik izlanuvchilar va Germaniyada ta'lim olishni hohlovchilar uchun moliyaviy yordam sifatida stipendiyalar ajratadi[2]

Quyidagi jadvalda 1995-yildan 2020-yilgacha Germaniyada turizm sohasining rivojlanishi, har yili ro'yxatga olingan sayyohlar soni bilan ko'rsatilgan. Mamlakatda kamida bir kecha-kunduz o'tkazgan, lekin u yerda 12 oydan ortiq yashamaydigan har bir kishi sayyoh hisoblanadi.

1995 yilda turizmdan tushgan daromad 24,05 milliard AQSH dollarini yoki yalpi milliy mahsulotning 0,93 foizini tashkil qilgan. Bu taxminan 14,85 million sayyohga to'g'ri kelgan va har bir kishi uchun taxminan 1620 AQSh dollari tashkil etgan. 24 yil ichida mamlakatning turizmga qaramligi sezilarli darajada oshib, so'nggi yilda daromad 58,37 milliard dollarni, yalpi milliy mahsulotning 1,5 foizini tashkil qiladi. Hozirda har bir tashrifchi Germaniyada dam olish uchun o'rtacha 1475 AQSh dollari sarflaydi.

[6]

Shvetsariyaning ta'lim tizimi Germaniyaning tizimi bilan o'xshashlikka ega. Shvetsariyada turizm sohasi mamlakatning asosiy bandlik ko'rsatkichiga ta'sir o'tkazuvchi mexanizm hisoblanadi va alohida canton(shtatlar) universitetlardan tashqari barcha darajada ta'lim tizimini tashkil etish bo'yicha javobgarlar. Umuman olganda, Shveysariya ta'lim tizimi markazsizlashtirish doirasida ko'rsatadigan federalizm tomonidan tuzilgan va shakllantirilgan. Shveysariyaning federal va kantonal tuzilishini hisobga olgan holda, har bir kanton o'z maktab va ta'lim tizimiga ega va har bir kantonning ta'lim tizimini asosan ta'lim uchun mas'ul bo'lgan ta'lim vaziri tashkil qiladi. Ta'lim, tadqiqot va innovatsiyalar bo'yicha davlat kotibiyati(SERI) federal hukumatning milliy va xalqaro darajadagi vakolatli organi bo'lib, ta'lim, tadqiqot va innovatsion siyosatni amalga oshirish uchun mas'uldir. Shveysariya oliy ta'lim tizimida o'qishlar uch bosqichli kontseptsiyaga mustahkam asoslanadi: bakalavr, magistratura va doktorantura. 2006 yildan keyin Shveysariya ta'lim tizimi Boloniya jarayoniga muvofiq o'zgartirildi. Bakalavr, magistr va PhD ta'lim bilan bir qatorda, ilg'or tadqiqotlar magistri(MAS) ham taklif etiladi. Biroq, MASni olish ushbu nomzodlarning PhD darajasiga qabul qilinishini kafolatlamaydi.

Shveysariya oliy ta'lim tizimi mehmondo'stlik va turizm menejmenti kurslari asosiy e'tibor bakalavriyat va bitiruvchilarni turizm sanoatida amaliy ish tajribasi bilan ta'minlashga qaratilgan muassasalar tomonidan taklif etiladi. Shu sababli, aksariyat

muassasalar va Amaliy fanlar universiteti talabalarga amaliyot o'tash imkoniyatlarini ta'minlaydi, shuning uchun ular sanoatda amaliy tajribaga ega bo'lishlari mumkin. Kurslar odatda bakalavr va magistratura bosqichlarida taklif etiladi, bu esa talabalarning mehmondo'stlik va turizm sohasida amaliy ish tajribasini rivojlantirishga yordam beradi[2]

Shvetsariyada ta'lim O'zbekiston ta'lim tizimiga o'xshab markazlashmagan tizimda olib borilishi yuqoridagi ilmiy izlanishlar orqali yaqqol namoyon bo'lgan.

Shvetsariyaning sayohat va turizm sohasiga nisbatan prognozlar:

- Sayohat va turizm bozoridagi daromad 2022 yilda 4,75 milliard dollarga yetishi kutilmoqda.
- Daromadning yillik o'sish sur'ati (CAGR 2022-2026) 11,93% ni ko'rsatishi kutilmoqda, natijada 2026 yilga kelib prognoz qilingan bozor hajmi 7,46 milliard AQSh dollarini tashkil qiladi.
- Bozorning eng katta segmenti 2022 yilda prognoz qilingan bozor hajmi 2,12 mlrd.
- Mehmonxonalarda foydalanuvchilar soni 2026 yilga kelib 6,6 million foydalanuvchini tashkil etishi kutilmoqda.
- Foydalanuvchilar kirishi 2022 yilda 59,3 foizni tashkil etadi va 2026 yilga kelib bu ko'rsatkich 79,9 foizga yetishi kutilmoqda.
- Bir foydalanuvchining o'rtacha daromadi (ARPU) 0,78 ming AQSH dollarini tashkil qilishi kutilmoqda.
- Sayohat va turizm bozorida 2026 yilga kelib jami daromadning 82 foizi onlayn savdo orqali olinadi[7]

Gretsiyaning West Attica Universiteti Turizm fakulteti Professorlari Polyxeni Moira, Dimitrios Mylonopoulos, Aikaterina Kikilia o'zlarining “Tourism education and training system in Greece. The transition from 20th to 21st century” maqolasida Gretsiyaning ta'limini tahlil qilishgan. Ushbu maqolaga asosan, Gretsiyada turizm rivojlanishining dastlabki bosqichlarida kasb-hunar maktablarida turizm bo'yicha ta'lim berilgan. Xususan, turizm kasblari bo'yicha davlat texnik kasb-hunar maktablari (TESTE), Gretsiya ishchi kuchini ish bilan ta'minlash tashkilotining (OAED) texnik kasb-hunar maktablari va kasb-hunar ta'limi bo'limlari tomonidan taqdim etilgan. Kurslar asosan mehmondo'stlik va restoran bilimlariga asoslangan, sababi turizm sohasi mehmonxona va oziq-ovqat xizmatlari, aniqrog'i, pazandachilik va xizmat ko'rsatish bilan bog'liq bo'lgan.

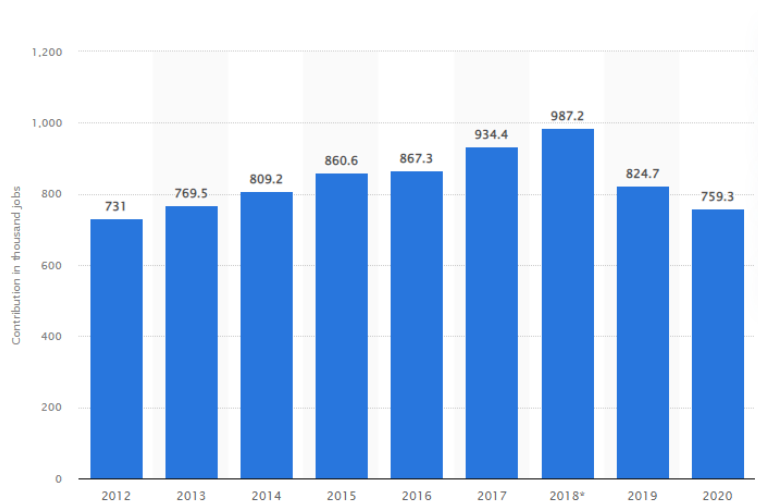
O'rta maktab darajasida va 2000 yilgacha turizmni o'rganish turizm ta'limining yaxshi tuzilgan tizimi bilan ta'minlangan. Bunday kurslar o'rta ta'limdan boshlanib, texnologik ta'lim darajasiga qadar davom etdi, u 7 semestr bilan eng yuqori oliy ta'lim darajasida o'tkazildi. 2001-yilda texnologik ta'limga yana bir semestr (8 semestr)

qo'shilib, uni to'rt yillik kursga aylantirgandan so'ng, Texnologiya Ta'lim Institutlari (TIU) eng yuqori darajaga ko'tarildi va universitet, institutlari bilan teng deb tan olingan.

OTMLar (Texnologik) Universitetlarga aylantirilgandan so'ng va mahalliy hamjamiyatlarning o'z mintaqasida oliy ta'lim muassasasini faoliyat yuritishi uchun doimiy tazyiqlari ostida hududda turizmni boshqarish bo'yicha yangi OTMLar soni tez sur'atlar bilan ko'paygan. Ushbu o'zgarishlar turizm bo'yicha ta'limni taklif qiluvchi bo'limlar faoliyatida bir qator muammolarni keltirib chiqardi. Bu endi turizm biznesini boshqarishning avtonom kafedrasini emas, balki biznes boshqaruvi bo'limining kirish yo'nalishi bo'lganligi sababli va professor-o'qituvchilar ko'pincha turizm bilan bog'liq bo'lmagan turli fanlarga ixtisoslashganligi sababli, yangi dasturlar tashkil etildi.

“Gretsiyada turizm bo'yicha ta'lim va ta'limni ta'minlash davlat tomonidan Ta'lim vazirligi va ikkinchi darajali Turizm vazirligi orqali, odatda, ular o'rtasida zarur muvofiqlashtirishsiz tashkil etiladi va tartibga solinadi. 2000-yilda boshlangan va hozirgi kungacha davom etayotgan turizm ta'limidagi o'zgarishlar oliy o'quv yurtlari (texnologik institutlar va universitetlar) tomonidan berilgan diplomlarning "yuzaki yangilanishi", turizm bo'yicha ta'lim darajalarining birlashishi va "yo'qolishi" bilan bog'liq. Shuningdek, turizm ta'limining moslashuv tendentsiyasi paydo bo'lishi bilan ushbu o'zgarishlar bir qator siyosiy, ijtimoiy, iqtisodiy va yaqinda tibbiy omillar ta'siri ostida sodir bo'lgan.” [4]

2012 yildan 2020 yilgacha Gretsiyada sayohat va turizmning bandlikka umumiy hissi

Koronavirus (COVID-19) pandemiyasi tufayli Gretsiyada sayohat va turizmning bandlikka umumiy hissi 2020 yilda undan oldingi yilga nisbatan sezilarli darajada kamaygan. Umuman, ushbu tarmoqlar 2020-yilda to'g'ridan-to'g'ri va bilvosita 759 mingga yaqin ish o'rni yaratgan bo'lsa, 2019-yilda ushbu tarmoqlar tomonidan yaratilgan umumiy ish o'rinlari soni qariyb 825 mingga bo'lgan edi.[7]

Jadval-1 Turkiyaning turizm ta’lim tizimi.

Diffused Education	Organized Education
MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM Professional Tourist Guide Courses	MEB (Ministry of Education) Anatolian Hotel and Tourism Vocational School)
TUREM (Tourism Education Center) Open Education Faculty, Tourism Education via TV)	YÖK (Council of Higher Education) 2 Years associate degree programs giving tourism education at Vocational Schools
MEB (Ministry of Education) Food and Beverage Services Apprenticeship Courses	4 Years bachelor’s degree programs in Tourism and Hotel Administration Graduate programs 2 years master and at least 3 years of postgraduate education.

Jadval-2. Turizm ta’lim yo’nalishlari bo’yicha bitiruvchilar soni (2014-y)

Field of Study	Total Number of Students	Number of Tertiary Enrolments
Tourism & Hotel Management	2356	2302
Tourism Management	3151	2788
Hospitality Management	1835	1835
Tourism & Travel	394	389
Tourism Guidance	595	587
Travel & Tourism Guidance	439	343
Food & Beverage Management	305	305
Gastronomy & Culinary Arts	714	529
Gastronomy	148	101
Recreation Management	89	89
Hotel Management	64	63
TOTAL	10090	9331

Source: www.osym.gov.tr, 23.10.2014

*oliy ta’limni taklif qiluvchi universitetlar kesimida

Jadval-3. Yuqori darajadagi mehmondo'stlik va turizm boshqaruvini taklif qiluvchi Shvetsariya institutlari.

Name of the University/ Institutions	Bachelor	Master	PhD	Location	Designation
École Hôtelière de Lausanne	√	√	√	Lausanne	UAS
*** Les Roches-Gruyère	√	√	-	Bluche & Bulle	UAS
Swiss Hotel Management School	√	√	-	Caux/Montreux	UAS
Business & Hotel Management School	√	√	-	Luzern	UAS
IMI University	√	√	-	Luzern	UAS
César Ritz Colleges	√	√	-	Lucerne/Brig/Le Bouveret	UAS
The University of Lugano	-	√	-	Lugano	University
European University Business School	√	√	-	Montreux/Geneva	University
**University of Applied Sciences Chur	√	√	-	Chur	UAS
The Luzern Business School	√	√	-	Luzern	UAS
*IUKB	-	√	√	Sion	University
****Glion Institute of Higher Education	√	√	-	Glion/Bulle	University

Source: The information in the table above generated by the authors using data extracted from “The Swiss Conference of Cantonal Ministers of Education (EDK)” and “Eurodesk Switzerland” (eurodeskch@eurodesk.eu, 16.10.2014; The Swiss Conference of Cantonal Ministers of Education (EDK), 06.11.2014).

Jadval-4. 2012-2021 yillar Gretsiyaning Turizm oliy ta'limidagi o'zgarishlar.

HIGHER TECHNOLOGICAL EDUCATION INSTITUTES OF THE MINISTRY OF EDUCATION											
2012-2013 Tourism Business Administration Department	admissions 2012-2013	2013-2014 Business Administration Department/Specialization Tourism and Hospitality Business Administration	admissions 2013-2014	admissions 2014-2015	admissions 2015-2016	admissions 2016-2017	admissions 2017-2018	admissions 2018-2019	admissions 2019-2020	admissions 2020-2021	admissions 2021-2022
Athens	85	Athens	85	85	90	120	110	***10	0	0	0
Piraeus	50	Piraeus ¹¹	100	100	110	140	140	***	0	0	0
Thessaloniki	120	Thessaloniki	100	100	110	130	130	146	0	0	0
Patras	70	Western Greece (former Patras ¹²)	0	0	0	0	120	135	0	0	0
Larissa	0	Thessaly (former Larissa)	100	125	140	150	150	169	0	0	0
Crete (Herakleion)	60	Crete (Herakleion)	85	100	100	140	140	158	0	0	0
Epirus (Igoumenitsa)	0	Epirus (Igoumenitsa)	100	125	100	80	80	90	0	0	0
		Western Macedonia (Grevena)	100	150	170	170	170	191	0	0	0
		Ionian Islands (Lefkada)	130	175	190	230	240	270	0	0	0
TOTAL	385	TOTAL	800	960	1010	1160	1280	1159	0	0	0
		2013-2014 Economic Management and Cultural and Tourism Establishments Departments									
		Western Greece (Pyrgos)	150	200	170	210	210	236	0	0	0
		Central Greece	130	125	150	170	170	191	0	0	0
		TOTAL	280	325	320	380	380	427	0	0	0
UNIVERSITIES MINISTRY OF EDUCATION 2017-2022											
		Piraeus (Piraeus)	0	0	0	0	70	79	91	91	91
		University of the Aegean (Chios)	0	0	0	0	70	79	91	91	91
		University of West Greece (Egaleo)	0	0	0	0	0	288	332	332	332
		Hellenic Mediterranean University (Herakleion)	0	0	0	0	0	0	300	300	300
		International University of Greece (Thessaloniki)	0	0	0	0	0	0	320	320	320
		Ionian University (Corfu)	0	0	0	0	0	0	130	130	130
		University of Patras (Patras)	0	0	0	0	0	0	170	170	170
		Hellenic Open University	0	0	0	0	0	0	300	300	300
		TOTAL	0	0	0	0	140	446	1734	1734	1734
GENERAL TOTAL	385	GENERAL TOTAL	1080	1285	1330	1540	1800	2032	1734	1734	1734

Source: Laws, Ministerial decrees 2012-2022, official websites

Discussion and Findings:

O’rganib chiqilgan maqolalar asosida, mamlakatimizdagi turizm sohasi bo’yicha ta’lim beruvchi oliy o’quv yurtlari bilan bir qator tanishib chiqildi. Bitiruvchilar o’z ta’lim sohalari bo’yicha ishlashni hohlagan taqdirda yana qo’shimcha kurslar yoki kasbga yo’naltirilgan muassasalarda qayta o’qishlari kerak bo’ladi. Buning sababi mamlakatlarimizda turizm ta’lim tizimi guruhlanmay umumiy tarzda ta’lim berilishini misol qilish mumkin.

Jadval-5. O’zbekistonda turizm sohasi bo’yicha ta’lim beruvchi OTMLar va mutaxassisliklar [8]

OTMLar	Mutaxassisliklar
Andijon Davlat Universiteti	Turizm(faoliyat yo’nalishlari bo’yicha) Gid hamrohligi va tarjimonlik (ingliz tili)
Buxoro Davlat Universiteti	Turizm(faoliyat yo’nalishlari bo’yicha) Gid hamrohligi va tarjimonlik (ingliz tili) Gid hamrohligi va tarjimonlik (fran. Tili) Gid hamrohligi va tarjimonlik (nemis tili) Mehmonxona xo’jaligini tashkil etish va boshqarish
Qarshi Davlat Universiteti	Turizm(faoliyat yo’nalishlari bo’yicha)
Namangan Davlat Universiteti	Turizm(faoliyat yo’nalishlari bo’yicha) Mehmonxona xo’jaligini tashkil etish va boshqarish
Ipak yo’li Xalqaro turizm Universiteti	Kasb ta’limi (turizm) Turizm marketing Turizm(faoliyat yo’nalishlari bo’yicha: raqamli turizm) Turizm sohasida loyihalashtirish Turizm faoliyatida logistika Ommaviy tadbirlarni boshqarish Turistik qo’llanma va tarjima faoliyati Menejment (Turizmni boshqarish) Menejment (Mehmonxona boshqaruvi) Menejment (Meros boshqaruvi) Menejment (Xalqaro mehmondo’sstlik va turizm sohasidagi menejment) Menejment (Restoran biznesini boshqarish)

Samarqand Davlat chet tillari Instituti	Gid hamrohligi va tarjimonlik (ingliz tili)
Samarqand Iqtisodiyot va Servis Instituti	Aholi va turistlarning ovqatlanishini tashkil etish servisi
Termez Davlat Universiteti	Turizm(faoliyat yo'nalishlari bo'yicha) Gid hamrohligi va tarjimonlik (ingliz tili) Mehmonxona xo'jaligini tashkil etish va boshqarish
O'zbekiston Milliy Universiteti	Sport tadbirlarini tashkil etish va boshqarish
Toshkent Davlat Sharqshunoslik Instituti	Turizm(faoliyat yo'nalishlari bo'yicha) Gid hamrohligi va tarjimonlik (hind tili) Gid hamrohligi va tarjimonlik (yapon tili)
Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti	Turizm(faoliyat yo'nalishlari bo'yicha) Mehmonxona xo'jaligini tashkil etish va boshqarish Menejment: turizm biznesini boshqarish
Toshkent Davlat Agrar Universiteti	Turizm (agroturizm)
Farg'ona Davlat Universiteti	Gid hamrohligi va tarjimonlik (ingliz tili) Mehmonxona xo'jaligini tashkil etish va boshqarish
Urganch Davlat Universiteti	Turizm(faoliyat yo'nalishlari bo'yicha) Gid hamrohligi va tarjimonlik (ingliz tili) Mehmonxona xo'jaligini tashkil etish va boshqarish Menejment: Madaniy merosni boshqarish Menejment: Turizm biznesini boshqarish
Qoraqalpoq Davlat Universiteti	Turizm(faoliyat yo'nalishlari bo'yicha)

Mamlakatimizda ta'lim berayotgan 15 ta Davlat Oliy ta'lim muassasalarining deyarli barchasida Turizm (faoliyat yo'nalishlari bo'yicha) mutaxassisligi bo'yicha ta'lim beriladi. Faqatgina Ipak yo'li Xalqaro turizm Universitetidagina turizm sohasini tarmoqlarga bo'lib o'rganish yo'lga qo'yilgan.

Mamlakatimizdagi bitiruvchilarning o'z sohalari bo'yicha kasbiy faoliyatlarini davom ettirishda quyidagilarni amalga oshirilsa, maqsadga muvofiq bo'lar edi:

- Oliy ta'lim muassalaridagi o'quv dasturlarini xalqaro standartlar darajasida ko'rib chiqish

- Bitiruvchilar kasbiy faoliyatlarini davom ettirishlari uchun bitirgach qo'shimcha kurslarda o'qishlarini kamaytirish maqsadida, sertifikat beruvchi tashkilotlar bilan Oliy o'quv yurtlari o'rtasida kelishuvlar tuzish
- Turizm sohasini tarmoqlarga b'lgan holda o'qitish
- Turizm sohasi yuqori darajada rivojlangan mamlakatlarning ta'lim tizimini bizning ta'lim tizimi bilan moslashtirish

Conclusion:

Umumiy xulosa qilib, Germaniya va Shvetsariya mamlakatlari ta'lim tizimi xizmat ko'rsatish sohasi hozirda aynan tarmoqlar bo'yicha o'qitilishi va aynan shu mamlakatlarda turizm sohasi rivojlanishini kuzatish mumkin. Shunday ekan, mamlakatimiz Turizm sohasidagi talim tizimini shakllantirishda Germaniya va Shvetsariya davlatlar tajribasiga tayanishi, O'zbekistonda turizm sohasining, hamda, bu soha bilan faoliyat olib boruvchi bevosita va bilvosita sektorlarning ham rivojlanishiga turtki bo'ladi. Buning natijasida mamlakatimiz iqtisodiyoti yanada tezroq rivojlanadi, ishsizlik ko'rsatkichi kamayadi. Bundan tashqari har tomonlama maftunkor va betakror bo'lgan mamlakatimizni malakali kadrlar orqali butun dunyoga tanitish imkoniyati kengayadi.

References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 13-avgustdagi “O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Farmoni 1-56b <https://lex.uz/uz/docs/4474527>
2. Dok.Beykan Chizel hamda Ph.D Kadir Chakar. The Higher Education System in the Field of Hospitality Tourism Management: A Comparative Analysis between Turkey, Swizerland and Germany. Mediterranean Journal of Humanities V/2 (2015) PP.165-177 <http://mjh.akdeniz.edu.tr/tr>
https://www.researchgate.net/publication/288699090_The_Higher_Education_System_in_the_Field_of_Hospitality_Tourism_Management_A_Comparative_Analysis_between_Turkey_Switzerland_and_Germany
3. Kazim Ozan Ozer, Hasan Latif, Mehmet Sariisik, Ozgur Ergun. International Competitive Advantage of Turkish Tourism Industry: A Comperative Analyse of Turkey and Spain By Using The Diamond Model of M. Porter. Procedia - Social and Behavioral Sciences 58, 2012, PP.1064 – 1076 <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812045491>
4. Prof. Polyxeni Moira, Prof. Dimitrios Mylonopoulos, Prof. Aikaterina Kikilia. Tourism education and training system in Greece. The transition from 20th to 21st century. International Journal of Hospitality and Tourism studies (IJHTS) V/2 Article-7 PP.66-77 <https://doi.org/10.31559/IJHTS2021.2.1.7>

Internet manbalar:

5. <https://www.tursab.org.tr/statistics-en/turkeys-tourism-potential-and-resources>
6. <https://www.worlddata.info/europe/germany/tourism.php>
7. <https://www.statista.com/outlook/mmo/travel-tourism/sweden>
8. <https://oliygoh.uz>